

XU HƯỚNG CHUYỂN ĐỔI NGÀNH KIỂM TOÁN TỪ GÓC NHÌN PwC: CON NGƯỜI DẪN ĐẦU, CÔNG NGHỆ HỖ TRỢ

Tại PwC, dựa trên nguyên tắc “con người dẫn đầu, công nghệ hỗ trợ”, kiểm toán thế hệ mới (Next Generation Audit - NGA) là cách tiếp cận mang tính chuyển đổi, kết hợp công nghệ tiên tiến như trí tuệ nhân tạo (AI) với kiến thức chuyên môn của kiểm toán viên.

ÔNG YU LOONG GOH

Giám đốc Dịch vụ Tư vấn Quản lý rủi ro công nghệ thông tin, PwC Việt Nam

ÔNG ĐỖ ANH TÙNG

Trưởng phòng Dịch vụ Tư vấn Quản lý rủi ro công nghệ thông tin, PwC Việt Nam

với các tiêu chuẩn toàn cầu là điều khó tránh khỏi.

Các động lực này bao gồm: **sự phát triển bùng nổ của dữ liệu** từ nền kinh tế số khiến một số phương pháp chọn mẫu truyền thống trở nên lỗi thời; **yêu cầu ngày càng cao về tính minh bạch** của thông tin tài chính trong bối cảnh hội nhập quốc tế thông qua việc áp dụng Chuẩn mực Báo cáo tài chính quốc tế (IFRS) và nỗ lực thu hút dòng vốn FDI chất lượng cao; **sự thay đổi trong vai trò của kiểm toán viên** khi nhu cầu về chức năng tư vấn chiến lược và quản trị ngày càng gia tăng, bên cạnh việc cung cấp dịch vụ đảm bảo thông thường. Các nhà đầu tư quốc tế và các bên liên quan đang yêu cầu một mức độ cao hơn và toàn diện hơn về chất lượng của dịch vụ đảm bảo, trong khi các phương pháp kiểm toán truyền thống đã không còn đủ khả năng đáp ứng.

Để giải quyết những thách thức cấp thiết nêu trên, AI không còn là một lựa chọn, mà đã trở thành một yếu tố cốt lõi. Sức mạnh của AI không chỉ nằm ở tốc độ xử lý vượt trội, mà còn ở khả năng bao quát toàn diện bản chất công việc kiểm toán. Thay vì chỉ kiểm tra các mẫu ngẫu nhiên, AI có thể phân tích 100% dữ liệu giao dịch, sàng lọc một khối lượng thông tin khổng lồ để nhận diện những điểm bất thường mà con người khó có thể nhìn thấy. Bằng cách tự động hóa các tác vụ lặp đi lặp lại như đối chiếu dữ liệu hay kiểm tra giấy tờ làm việc, AI hỗ trợ kiểm toán viên giảm tải khối lượng công việc thủ công, từ đó giúp họ tập trung vào các hoạt động đòi hỏi tư duy phản biện.

Về bản chất, AI không thay thế kiểm

Trước xu thế này, PwC đã tiên phong với khoản đầu tư 1 tỷ USD vào AI, một minh chứng rõ ràng cho việc nâng cao chất lượng kiểm toán thông qua sự kết hợp giữa sức mạnh của công nghệ và kiến thức chuyên môn của kiểm toán viên. Đây không chỉ là câu chuyện của riêng PwC, mà còn là một xu hướng tất yếu với quy mô toàn cầu. Ngành kiểm toán Việt Nam đang đứng trước cơ hội vàng để đón nhận sự chuyển đổi, bắt nhịp với các cải cách quốc gia và chung tay xây dựng một thị trường vốn vươn tầm thế giới, dựa trên nền tảng niềm tin vững chắc.

SỰ CHUYỂN MÌNH TẤT YẾU CỦA NGÀNH KIỂM TOÁN VÀ VAI TRÒ KHÁC BIỆT CỦA AI

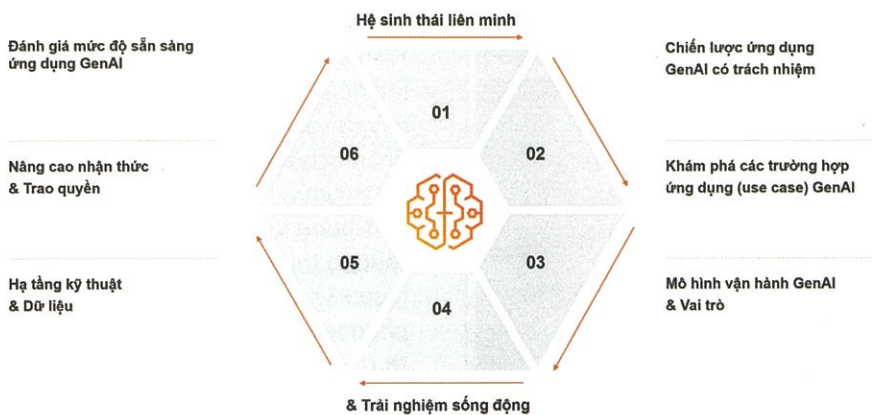
Đứng trước một bước ngoặt mang tính quyết định, ngành kiểm toán Việt Nam phải khẩn trương chuyển mình trước sự thúc đẩy của ba động lực quan trọng, để song hành cùng khát vọng phát triển của đất nước. Nếu không thích ứng, nguy cơ tụt hậu so

KHÁT VỌNG VỀ MỘT THỊ TRƯỜNG VỐN VƯƠN TẦM QUỐC TẾ

Với khát vọng vươn mình trở thành một trung tâm thu hút vốn đầu tư hàng đầu, Việt Nam đang trên một hành trình chuyển đổi đầy ấn tượng nhằm hội nhập sâu rộng vào thị trường vốn toàn cầu. Nền tảng tất yếu cho thành công của hành trình này chính là niềm tin vào tính minh bạch và tin cậy của thông tin tài chính, trong đó ngành kiểm toán giữ một sứ mệnh quan trọng trong việc xây dựng và bảo vệ niềm tin đó cho công chúng và các nhà đầu tư.

Khi môi trường kinh doanh ngày càng trở nên phức tạp, cùng với sự phát triển bùng nổ của dữ liệu, sứ mệnh trên đối mặt với những thách thức chưa từng có. Các phương pháp kiểm toán truyền thống phần nào đã không còn tối ưu và việc áp dụng các công nghệ tiên tiến như AI đã trở thành một yêu cầu tất yếu để nâng cao chất lượng kiểm toán và dịch vụ đảm bảo.

Dẫn dắt các Sáng kiến GenAI lấy Con người làm trung tâm

Nguồn: PwC "Các yếu tố nền tảng của AI Tạo sinh"

Về bản chất, AI không thay thế kiểm toán viên trong việc đưa ra các xét đoán chuyên môn, mà đóng vai trò hỗ trợ người hành nghề phát huy tốt hơn kỹ năng, kiến thức và khả năng phán đoán chuyên nghiệp của mình.

toán viên trong việc đưa ra các xét đoán chuyên môn, mà đóng vai trò hỗ trợ người hành nghề phát huy tốt hơn kỹ năng, kiến thức và khả năng phán đoán chuyên nghiệp của mình.

Thông qua việc tự động hóa các tác vụ thủ công, AI giúp kiểm toán viên tiết kiệm tài sản quý giá nhất: thời gian. Thời gian để đào sâu phân tích các vấn đề phức tạp, để áp dụng thái độ hoài nghi nghề nghiệp một cách triệt để và đưa ra những xét đoán chuyên môn sâu sắc dựa trên sự thấu hiểu toàn diện về hoạt động kinh doanh của khách hàng. Đây là một trong những cách giúp kiểm toán viên phát triển chức năng tư vấn chiến lược và quản trị, bên cạnh việc gia tăng chất lượng của dịch vụ đảm bảo.

Bằng cách đón nhận AI như một lợi thế cạnh tranh cốt lõi, ngành kiểm toán Việt Nam có thể vươn tới đáp ứng các chuẩn mực quốc tế và đạt được kỳ vọng của nhà đầu tư. Sự kết hợp giữa con người và công nghệ chính là cơ hội để chúng ta bắt kịp, dẫn dắt và trở thành trụ cột niềm tin cho nền kinh tế.

Kiểm toán thế hệ mới: Chiến lược triển khai từ PwC

Tại PwC, kiểm toán thế hệ mới (Next Generation Audit - NGA) là cách tiếp cận mang tính chuyển đổi, kết hợp công nghệ tiên tiến như AI với kiến thức chuyên môn của kiểm toán viên.

Dựa trên nguyên tắc "con người dẫn dắt, công nghệ hỗ trợ", NGA giúp nâng cao tốc độ, chất lượng kiểm toán và cung cấp nhiều thông tin giá trị.

Với tầm nhìn này, PwC đã đầu tư 1 tỷ USD vào AI và GenAI (trí tuệ nhân tạo tạo sinh - Generative Artificial Intelligence), tích hợp trực tiếp vào công việc kiểm toán. Đây không chỉ là chiến lược, mà còn là một lộ trình thực tiễn, cung cấp bài học quý giá cho ngành kiểm toán Việt Nam về cách nâng cao chất lượng dịch vụ đảm bảo trong kỷ nguyên số.

Cùng tìm hiểu ba trụ cột chính trong chiến lược triển khai AI của PwC.

Trụ cột 1: Đầu tư vào con người - Nền tảng cho kỷ nguyên AI trong kiểm toán

Cuộc cách mạng AI trong kiểm toán không chỉ là câu chuyện về công nghệ, mà còn là câu chuyện về con người. Trước những thay đổi lớn, tâm lý hoài nghi và lo ngại là điều khó tránh khỏi. Vì vậy, chìa khóa thành công nằm ở cách tiếp cận lấy con người làm trung tâm - đòi hỏi các nhà lãnh đạo chủ động xây dựng niềm tin và thúc đẩy văn hóa học hỏi, nơi kiểm toán viên cảm thấy được trao quyền và khuyến khích phát triển. Suy cho cùng, công nghệ chỉ là công cụ; chính kỹ năng, sự tự tin và tư duy của con người mới là yếu tố chuyển hóa tiềm năng của AI thành giá trị thực sự.

Nắm bắt triết lý lấy con người làm trung tâm, PwC không ngừng nâng cao năng lực của đội ngũ kiểm toán viên, giúp họ kết hợp nhuần nhuyễn giữa công nghệ tiên tiến và kiến thức chuyên môn sâu sắc. Thông qua các công cụ kỹ thuật số như phần mềm kiểm toán Aura và kho giải pháp Digital Lab, các tác vụ lặp lại được tự động hóa, từ đó giải phóng thời gian để kiểm toán viên tập trung vào các thủ tục đòi hỏi xét đoán chuyên môn phức tạp. Việc áp dụng AI cũng hỗ trợ họ phân tích toàn bộ dữ liệu, thay vì chỉ kiểm tra chọn mẫu, mang lại những hiểu biết sâu sắc hơn và gia tăng chất lượng cuộc kiểm toán.

Bên cạnh đó, PwC triển khai các chương trình đào tạo chuyên sâu về AI và GenAI với một thông điệp rõ ràng: AI là trợ lý đắc lực giúp nâng cao khả năng phán đoán và thái độ hoài nghi nghề nghiệp của kiểm toán viên - chứ không bao giờ là sự thay thế. Việc đầu tư liên tục vào con người giúp đội ngũ kiểm toán viên của PwC luôn dẫn đầu về kiến thức, đồng thời củng cố chất lượng và hiệu quả trong từng cuộc kiểm toán.

Đối với một thị trường năng động và đang hội nhập sâu rộng như Việt Nam, cách tiếp cận lấy con người làm trung tâm càng trở nên cấp thiết để song hành cùng với các nỗ lực về áp dụng IFRS và thu hút FDI. Để hiện thực

Rona Wang tried to use Playground AI to create a professional LinkedIn photo. Courtesy of Rona Wang

Nguồn: Business Insider

Ví dụ về sự thiên kiến của AI: sinh viên gốc Á yêu cầu AI chỉnh ảnh chân dung, nhưng AI đã biến cô thành người da trắng với mắt xanh sáng

vào quy trình kiểm toán tiêu chuẩn. Thay vì xem AI như một thử nghiệm bên lề, các công ty nên bắt đầu bằng cách thí điểm trong những lĩnh vực có tác động lớn như kiểm tra doanh thu hay rà soát bút toán nhật ký, nơi việc phân tích toàn bộ dữ liệu mang lại lợi ích tức thì.

Những dự án thí điểm này chính là “phòng thí nghiệm học tập” thực tiễn, giúp xây dựng kỹ năng số, hoàn thiện phương pháp luận và chứng minh giá trị rõ ràng. Từ những thành công ban đầu, các công ty có thể từng bước mở rộng quy mô, đưa các công cụ tự động hóa và phân tích nâng cao trở thành thành phần bắt buộc trong việc lập kế hoạch và thực hiện kiểm toán. Cách tiếp cận theo từng giai đoạn này đảm bảo việc áp dụng lâu dài, giảm thiểu sự gián đoạn và xây dựng niềm tin vững chắc trong toàn ngành.

Trụ cột 3: Xây dựng hệ sinh thái dựa trên niềm tin và quản trị

AI mang đến cơ hội đột phá, nhưng để khai phá tiềm năng này một cách có trách nhiệm, ngành kiểm toán phải đối mặt với những rủi ro đáng kể. Do đó, việc xây dựng một hệ sinh thái dựa trên niềm tin và quản trị vững chắc chính là trụ cột then chốt, đảm bảo chất lượng và tính liêm chính của nghề nghiệp.

Thách thức cốt lõi: Thiên kiến và rủi ro từ “hộp đen” AI

Thách thức nghiêm trọng nhất đến từ nguy cơ về thiên kiến (bias). Vì các hệ thống AI được huấn luyện trên dữ liệu do con người tạo ra, chúng có thể vô tình kế thừa những định kiến sẵn có, dẫn đến kết quả sai lệch và bất công. Một ví dụ điển hình là trường hợp một công ty lớn tại Mỹ phải hủy bỏ công cụ tuyển dụng dựa trên AI sau khi phát hiện nó tự động phân biệt đối xử với ứng viên dựa trên giới tính và tuổi tác.

Trong hoạt động kiểm toán, những thiên kiến như vậy đe dọa trực tiếp đến tính khách quan của kết luận kiểm toán. Một mô hình AI bị lệch có thể bỏ qua các giao dịch rủi ro hoặc gán cờ sai các giao dịch hợp lệ, làm suy giảm

hóa điều này, ở cấp độ vĩ mô, các tổ chức nghề nghiệp và cơ sở đào tạo cần tiên phong trong việc hiện đại hóa chương trình giảng dạy, tích hợp kiến thức thực hành về AI và phân tích dữ liệu, nhằm chuẩn bị cho thế hệ kiểm toán viên tương lai.

Ở cấp độ doanh nghiệp, mỗi công ty cần xây dựng lộ trình chuyển đổi rõ ràng bằng cách:

- Xác định và trao quyền cho các “nhà tiên phong kỹ thuật số” (Digital Champions) để dẫn dắt thử nghiệm và nhân rộng các ứng dụng của AI.
- Thành lập đội ngũ đa chức năng, kết nối kiểm toán viên với các chuyên gia công nghệ thông tin, nhằm thúc đẩy quá trình học hỏi và đổi mới.
- Quan trọng nhất, xây dựng một văn hóa học hỏi không ngừng, khuyến khích sự tò mò và trải nghiệm trong một môi trường an toàn, giúp kiểm toán viên tự tin xem AI là công cụ nâng cao năng lực.

Bằng cách lấy con người làm trọng tâm, ngành kiểm toán Việt Nam không chỉ khai phá giá trị của AI để nâng cao chất lượng và hiệu quả, mà còn

kiến tạo một đội ngũ được trao quyền. Chính họ sẽ là nhân tố mang lại sự thấu hiểu sâu sắc, mức độ đảm bảo vững chắc và củng cố niềm tin cho thị trường vốn.

Trụ cột 2: Đầu tư vào hạ tầng và tích hợp công nghệ vào quy trình kiểm toán

Để AI thực sự phát huy giá trị, việc đầu tư vào hạ tầng công nghệ vững chắc và tích hợp liền mạch vào quy trình là điều kiện tiên quyết. Việc tự phát triển các giải pháp AI là một thách thức khổng lồ về chi phí, thời gian và rủi ro bảo mật, vượt xa khả năng của nhiều tổ chức.

Nhận thức rõ điều này, PwC quyết tâm định hình lại toàn diện lĩnh vực dịch vụ kiểm toán thông qua việc đầu tư xây dựng một nền tảng thể hệ mới, tích hợp AI. Bằng cách kết hợp hạ tầng đám mây hiện đại và các liên minh chiến lược như Microsoft, AI được tích hợp vào mọi giai đoạn của quy trình, từ thu thập dữ liệu đến báo cáo.

Đối với ngành kiểm toán Việt Nam, yêu cầu cấp thiết là phải chuyển từ giai đoạn thử nghiệm đơn lẻ sang tích hợp công nghệ một cách có hệ thống

chất lượng và độ tin cậy của cuộc kiểm toán. Điều này càng nhấn mạnh tầm quan trọng của việc duy trì thái độ hoài nghi nghề nghiệp khi đánh giá kết quả do AI tạo ra.

Sự cần thiết của phán đoán chuyên môn và khung quản trị vững chắc

Do đó, sức mạnh của AI phải luôn được cân bằng với sự giám sát chặt chẽ của con người. Vụ việc của Zillow là một bài học đắt giá: việc phụ thuộc quá mức vào thuật toán định giá nhà đất mà thiếu đi sự thẩm định đầy đủ đã dẫn đến các quyết định kinh doanh sai lầm và gây ra những khoản lỗ tài chính khổng lồ.

Để giảm thiểu những rủi ro này, việc áp dụng AI trong kiểm toán phải được đặt trong một khung quản trị rõ ràng và nghiêm ngặt. Khung này phải bao gồm các yếu tố thiết yếu sau:

- **Xác minh độc lập và minh bạch:** Phải có cơ chế để kiểm toán viên thực hiện lại các kết quả của AI, đồng thời lập tài liệu chi tiết về các giả định, dữ liệu đầu vào và quy trình mà AI sử dụng.

- **Kiểm soát chặt chẽ:** Áp dụng các quy trình kiểm soát mạnh mẽ đối với việc kiểm thử, phê duyệt và cập nhật các công cụ AI để đảm bảo tính ổn định và chính xác.

- **Chất lượng dữ liệu là nền tảng:** Nền tảng của một hệ thống AI đáng tin cậy chính là dữ liệu chất lượng cao.

Cả kiểm toán viên và khách hàng phải đảm bảo tính toàn vẹn, chính xác và đầy đủ của dữ liệu.

Tiên phong áp dụng AI có trách nhiệm

Tại PwC, chúng tôi tin rằng, cách tốt nhất để xây dựng niềm tin là làm gương. Chúng tôi trở thành “khách hàng đầu tiên” của chính mình, tích hợp AI một cách có trách nhiệm vào mọi hoạt động. Thông qua quan hệ đối tác chiến lược và một nền tảng kiểm toán ưu tiên AI (AI-first) trên môi trường đám mây riêng tư, chúng tôi tăng cường năng lực của kiểm toán viên mà vẫn duy trì sự giám sát tối cao của con người. Chương trình AI có trách nhiệm (Responsible AI) của chúng tôi cam kết rằng, AI sẽ nâng cao, chứ không thay thế phán đoán chuyên môn, qua đó củng cố niềm tin trong nội bộ và với khách hàng.

Lộ trình cho Việt Nam: Tích hợp quản trị và an ninh dữ liệu

Đối với các nhà hoạch định chính sách và cộng đồng kiểm toán Việt Nam, thông điệp rất rõ ràng: an ninh và quản trị dữ liệu phải là nền tảng cho việc ứng dụng AI.

Các giải pháp AI hiện đại hoàn toàn có thể được triển khai an toàn trong các môi trường riêng tư, tuân thủ luật pháp Việt Nam. Chủ quyền dữ liệu và tính bảo mật thông tin khách hàng là những nguyên tắc

không thể thương lượng.

Bên cạnh đó, quản trị hợp tác là yếu tố sống còn. Cần có sự đối thoại liên tục giữa các công ty kiểm toán, cơ quan quản lý và các tổ chức nghề nghiệp để xây dựng các tiêu chuẩn và khung quản trị thực tế, giúp cân bằng giữa tiến bộ công nghệ với niềm tin của công chúng.

Bằng cách thiết lập một nền tảng quản trị và an ninh dữ liệu vững chắc, đồng thời thúc đẩy sự hợp tác trong toàn hệ sinh thái, Việt Nam có thể triển khai AI theo cách giúp củng cố chất lượng kiểm toán, bảo vệ các bên liên quan và hỗ trợ tầm nhìn về một thị trường vốn minh bạch, đẳng cấp quốc tế.

KẾT LUẬN

Để xây dựng một thị trường vốn minh bạch và củng cố niềm tin nhà đầu tư, ngành kiểm toán Việt Nam phải chuyển đổi mạnh mẽ theo mô hình do con người dẫn dắt, được công nghệ hỗ trợ. Sự thành công của hành trình này phụ thuộc vào sự hợp tác của toàn hệ sinh thái, từ doanh nghiệp, cơ quan quản lý đến các nhà đào tạo.

Với cam kết đồng hành, PwC Việt Nam sẽ đóng góp kiến thức chuyên môn toàn cầu để cùng kiến tạo một ngành kiểm toán của tương lai - nền tảng vững chắc cho sự tăng trưởng và hội nhập kinh tế của đất nước.

